Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 16. september 2019
(OR. en)

12107/19

COHOM 96
COPS 274
DEVGEN 164
FREMP 113
CONUN 113
CFSP/PESC 669

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	10842/19
Teema:	Suunised poliitika kohta, mida EL rakendab kolmandate riikide suhtes seoses piinamise ning muu julma, ebainimliku ja inimväärikust alandava kohtlemise või karistamisega – ajakohastamine (2019)

Delegatsioonidele edastatakse 3712. nõukogu istungil 16. septembril 2019 vastu võetud järgmine nõukogu dokument: „Suunised poliitika kohta, mida EL rakendab kolmandate riikide suhtes seoses piinamise ning muu julma, ebainimliku ja inimväärikust alandava kohtlemise või karistamisega – ajakohastamine (2019)“

LISA

SUUNISED POLIITIKA KOHTA, MIDA EL RAKENDAB KOLMANDATE RIIKIDE SUHTES SEOSES PIINAMISE NING MUU JULMA, EBAINIMLIKU JA INIMVÄÄRIKUST ALANDAVA KOHTLEMISE VÕI KARISTAMISEGA

(suuniste ajakohastamine – 2019)

Sisukord

I. SISSEJUHATUS ... 3

A. Meetmete võtmise põhjused ... 3

B. Eesmärk ja kohaldamisala ... 4

C. Mõiste ja taust ... 5

II ELi TEGEVUS ... 9

A. Poliitikasuunised ... 9

B. Poliitilised ja rahalised vahendid ... 11

III. MEETMEID KÄSITLEV OSA ... 17

1. Piinamise ja muu väärkohtlemise keelustamine ... 17

1.1 Piinamise ja muu väärkohtlemise keelustamine õiguses ... 18

1.2 Piinamise ja muu väärkohtlemise täieliku keelustamise taaskinnitamine poliitika kujundamisel ... 21

2. Piinamise ja muu väärkohtlemise tõkestamine ... 22

2.1 Kinnipidamisega seotud kaitsemeetmete ja menetluste järgimine ... 22

2.2 Tõhusate ja turvaliste kaebuse esitamise mehhanismide kehtestamine ... 24

2.3 Tõhusate kinnipidamise seire- ja järelevalvemehhanismide võimaldamine ... 25

3. Karistamatuse vastu võitlemine ... 26

4. Ohvrite õiguskaitse, kaasa arvatud rehabilitatsioon ... 28

IV. LISAD ... 31

I lisa – asjakohaste dokumentide loetelu ... 31

I. SISSEJUHATUS

A. Meetmete võtmise põhjused

1. Piinamine ja muu väärkohtlemine kuuluvad inimõiguste ja isikupuutumatuse rikkumise ning inimväärikuse alandamise kõige häbiväärsemate viiside hulka. Inimõiguste ülddeklaratsiooni kohaselt ei tohi kellegi suhtes rakendada piinamist või julma, ebainimlikku, tema väärikust alandavat kohtlemist või karistust. Rahvusvaheline õigus ei luba siinjuures mingeid erandeid. Kõik riigid on kohustatud alati järgima piinamise ja väärkohtlemise kõigi vormide eranditeta keeldu.

2. Sellest täielikust keelust hoolimata esineb piinamist ja muud väärkohtlemist endiselt paljudes maailma paikades. Paljudes riikides jääb enamik piinajaid ja muu väärkohtlemise toimepanijaid endiselt karistamata ning enamikul ohvritest on raskusi õiguskaitse saamisel.

3. Euroopa Liit rajaneb sellistel jagamatutel ja universaalsetel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste austamine. Võitlus piinamise ja muu väärkohtlemise vastu on sätestatud Euroopa Liidu aluslepingutes ja põhiõiguste hartas[1]. See on ELi välistegevuse prioriteet.

4. Käesolevate suunistega kinnitab EL veel kord oma kindlat tahet võidelda piinamise ja muu väärkohtlemise vastu kogu maailmas kooskõlas asjakohaste rahvusvaheliste ja piirkondlike lepingute ja standarditega, mis käsitlevad inimõigusi, sealhulgas õigusemõistmist ja relvakonflikte. Seda tehes järgib EL terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab kõiki selliseid olulisi piinamise kaotamise elemente nagu keelustamine, tõkestamine, vastutusele võtmine ja kahju heastamine.

[1] Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 4.

B. Eesmärk ja kohaldamisala

5. Pärast suuniste viimast läbivaatamist 2012. aastal[2] on piinamise ja muu väärkohtlemise valdkonnas nii ülemaailmsel kui ka ELi tasandil toimunud palju poliitilisi arenguid, mistõttu on tarvis suunised uuesti läbi vaadata. Inimõiguste ja inimväärikuse edendamisega seotud ELi poliitikaraamistikus on nüüd kesksel kohal eeskätt Euroopa Liidu üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia[3] ning Euroopa arengukonsensus[4].

6. Käesolevate suuniste eesmärk on anda ELi institutsioonidele ja liikmesriikidele praktilised juhised, mida nad saavad kasutada kolmandate riikidega suhtlemisel ja mitmepoolsetel inimõiguste foorumitel, et toetada jätkuvaid jõupingutusi piinamise ja muu väärkohtlemise kaotamiseks kogu maailmas.

7. Samuti tugevdavad ja täiendavad need ELi inimõigustealast poliitikat, ELi inimõiguste ja demokraatia strateegilist raamistikku koos ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskavaga,[5] ELi poliitikaraamistikku üleminekuõiguse toetamiseks[6] (mille eesmärk on muu hulgas teha lõpp karistamatusele ning tagada ohvrite tunnustamine ja nendele tehtud kahju heastamine) ning muude ELi inimõigustealaste suuniste[7] rakendamist. Eelkõige tuleb käesolevaid suuniseid vaadelda koos ELi suunistega surmanuhtluse küsimuses[8]. EL leiab, et surmanuhtlus on tõsine inimõiguste rikkumine ja inimväärikuse alandamine, ning on alati ja igas olukorras kindlalt surmanuhtluse kasutamise vastu.
Käesolevad suunised on mõeldud täiendama ka ELi suuniseid rahvusvahelise humanitaarõiguse järgimise edendamiseks.

---

2 Nõukogus 9. aprillil 2001 vastu võetud ning 2008. ja 2012. aastal läbi vaadatud suunised kolmandatele riikidele suunatud Euroopa Liidu poliitika kohta piinamise ning muu julma, ebainimliku ja inimväärikust alandava kohtlemise või karistamise küsimustes (vt dok 6129/1/12, 20. märts 2012).

3 „Ühtne visioon, ühine tegevus: tugevam Euroopa. Euroopa Liidu üldine välis- ja julgeolekupoliitika strateegia“, juuni 2016, https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.

4 Uus Euroopa arengukonsensus: „Meie maailm, meie väärikus, meie tulevik“, ELT C 210, 30.6.2017.

5 ELi inimõiguste ja demokraatia strateegiline raamistik ja tegevuskava (dok 11855/12), juuni 2012. Inimõiguste ja demokraatia tegevuskava (2015–2019), JOIN(2015) 16 final; nõukogu järeldused (dok 10897/15).

6 ELi toetus üleminekuperioodi õigusemõistmisele – nõukogu 16. novembri 2015. aasta järeldused (dok 13576/15).

7 Kõik ELi inimõigustealased suunised on kättesaadavad aadressil https://eeas.europa.eu/topics/human-rights-democracy/6987/eu-human-rights-guidelines_en.

8 Nõukogus 12. aprillil 2013 vastu võetud ELi suunised surmanuhtluse küsimuses (dok 8416/13).

C. Mõiste ja taust

8. Käesolevates suunistes kasutatakse terminit „piinamine“ kooskõlas piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni artiklis 1 esitatud määratlusega.

> „Konventsioonis tähendab mõiste „piinamine“ tegevust, millega inimesele tahtlikult tekitatakse tugevat füüsilist või vaimset laadi valu või kannatusi, et saada sellelt isikult või kolmandalt isikult teavet või ülestunnistusi; et karistada teda teo eest, mille on toime pannud tema ise või kolmas isik või mille toimepanemises teda või kolmandat isikut kahtlustatakse; või et hirmutada teda või kolmandat isikut või et neid millekski sundida; või mis tahes diskrimineerimisel rajaneval põhjusel, kui sellise valu või kannatuste tekitajaks on ametiisik või muu isik, kes täidab ametiisiku ülesandeid, või kui seda tehakse nende kihutusel või nende väljendatud või vaikival nõusolekul. Mõiste ei hõlma seaduslike karistuste kohaldamisest tulenevat, sellistele karistustele omast või nendega juhuslikult kaasnevat valu või kannatust.“

Käesolevates suunistes mõistetakse muu väärkohtlemise all julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise või karistamise kõiki vorme,[9] sealhulgas kehalist karistamist, millega rikutakse üksikisiku õigust füüsilisele ja vaimsele puutumatusele.

9. Piinamist ja muud väärkohtlemist võib esineda kõikjal, kus inimeselt on võetud vabadus, näiteks politseijaoskonnad, kohtueelsed kinnipidamisasutused, vanglad, sisserändajate kinnipidamiskeskused, samuti psühhiaatriaasutused, laste- ja noorteasutused, eraõiguslikud järelevalveasutused jne.

Oluline on meelde tuletada, et asjaomases rahvusvahelises ja piirkondlikus raamistikus määratletud kinnipidamistingimuste standardite täitmata jätmist võib käsitleda kui väärkohtlemist või isegi piinamist[10].

---

[9] „Muu julma, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise“ määratlus, mida kõnealuses konventsioonis ei ole, peaks olema ühtlustatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga.

[10] ÜRO Peaassamblee 9. detsembri 1988. aasta resolutsiooniga 43/173 vastu võetud ÜRO põhimõtted mis tahes viisil kinnipeetavate või vangistatud isikute kaitsmise kohta; Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika; Nelson Mandela nõuded.

Piinamist ja muud väärkohtlemist võidakse toime panna, nii riigi kui ka mitteriiklike osalejate poolt, mitmesugustes muudes kontekstides ja kohtades, sealhulgas kadunuks jääma sundimise ning vägivalla ja väärkohtlemise korral, olgu see siis perevägivald, seksuaalne või sooline vägivald või mis tahes muu diskrimineerimise põhjus.

Piinamist, sealhulgas seksuaalset ja soolist vägivalda, kasutatakse ka sõjarelvana.

10. Eespool nimetatud konventsioon ja selle fakultatiivne protokoll ning Euroopa Inimõiguste Kohtu asjaomane kohtupraktika on ELi piinamise ja muu väärkohtlemise vastase poliitika alus. EL võtab arvesse soovitusi, mida on teinud sellised lepingutel põhinevad ennetusmehhanismid nagu ÜRO piinamisvastane komitee, ÜRO piinamise tõkestamise allkomitee, ÜRO raportöörid ning piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee. Samuti kinnitab EL veel kord, et kogu rahvusvahelisele üldsusele muret tekitavad kõige raskemad kuriteod, nagu genotsiid, sõjakuriteod ja inimsusevastased kuriteod, kuuluvad Rahvusvahelise Kriminaalkohtu kohtualluvusse.

11. Alates 2012. aastast toimunud peamiste rahvusvaheliste arengute hulka kuulub 2015. aastal vastu võetud ÜRO **kestliku arengu tegevuskava aastani 2030**. Kestliku arengu 16. eesmärgi sisuks on toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, sealhulgas edendada inimõigusi ja tagada õiguskaitse kõikidele, ning eraldi on mainitud vajadust teha lõpp laste kuritarvitamisele ja ekspluateerimisele, lastega kaubitsemisele ning lastevastasele vägivallale ja laste piinamisele mis tahes kujul[11]. Samuti võttis ÜRO Peaassamblee 2015. aastal vastu kinnipeetavate kohtlemise standardsete miinimumnõuete muudetud redaktsiooni (nn **Nelson Mandela nõuded**[12]), millega kehtestatakse eelkõige nõude nr 43 raames piinamise ja muu väärkohtlemise vastased olulised kaitsemeetmed ja tugevdatakse neid.

[11] Nõukogus 6. märtsil 2017 vastu võetud laste õiguste edendamist ja kaitset käsitlevad ELi suunised.

[12] ÜRO Peaassamblee poolt 17. detsembril 2015 vastu võetud Nelson Mandela nõuded (ÜRO poolt 1955. aastal vastu võetud kinnipeetavate kohtlemise standardsete miinimumnõuete muudetud redaktsioon), on kättesaadavad siin.

2017. aasta detsembris võttis ÜRO Peaassamblee vastu resolutsiooni 72/163 piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise või karistamise kohta ning ÜRO piinamisvastane komitee esitas oma üldise märkuse nr 4[13] konventsiooni artikli 3 rakendamise kohta, muu hulgas ennetavate meetmete kohta, mille eesmärk on tagada **tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse** põhimõtte järgimine ehk et kedagi ei tohi saata teise riiki välja või tagasi ega teda teisele riigile välja anda, kui on põhjendatud alus arvata, et seal võib teda ähvardada piinamine.

2018. aasta märtsis võttis ÜRO Inimõiguste Nõukogu vastu resolutsiooni 37/19, milles käsitletakse **korruptsiooni** negatiivset mõju õigusele mitte langeda piinamise ja muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise või karistamise ohvriks.

Pagulasi ja rändajaid käsitlevas New Yorgi deklaratsioonis, mis võeti vastu 2016. aasta septembris, väljendati maailma liidrite poliitilist tahet päästa elusid ja kaitsta kõigi inimõigusi. 2018. aasta detsembris võttis ÜRO Peaassamblee vastu **üleilmse pagulasi käsitleva kokkuleppe** ning **üleilmse turvalise, korrakohase ja seadusliku rände kokkuleppe**[14]. ELi rändealases partnerlusraamistikus (2016) määrati kindlaks prioriteedid ja tulemused, mis on kohandatud iga riigi olukorrale ja mille puhul austatakse täielikult inimõigusi.

12. **ELi üldises välis- ja julgeolekupoliitika strateegias (2016)** kinnitati taas kohustust integreerida inimõigused kõigisse ELi välistegevusega seotud poliitikavaldkondadesse ning vajadust tugevdada riigi ja ühiskonna vastupanuvõimet keerulises maailmas.[15] Uue **Euroopa arengukonsensuse** vastuvõtmisel 2017. aastal kinnitasid EL ja selle liikmesriigid samuti, et inimväärikuse edendamise küsimus on nende jaoks väga tähtis.

---

[13] Vt ÜRO piinamisvastase komitee üldine märkus nr°4, ÜRO dok CAT/CAT-C-GC-4. Dokument on tervikuna kättesaadav siin.

[14] Mitte kõik liikmesriigid ei hääletanud ÜRO Peaassambleel nende kokkulepete vastuvõtmise poolt.

[15] „Vastupanuvõime strateegiline käsitlus ELi välistegevuses“, SWD(2017) 226 final, juuni 2017.

Järgides **arengukoostöö suhtes rakendatavat õigustel põhinevat lähenemisviisi**,[16] võttis EL 2015. aastal vastu oma teise **inimõiguste ja demokraatia tegevuskava** koos selles sisalduva eesmärgiga 13 (võitlus piinamise, väärkohtlemise ja surmanuhtluse vastu), milles rõhutatakse neid seoseid, mis esinevad piinamise, surmanuhtluse, meelevaldse kinnipidamise ning kadunuks jääma sundimise vahel.

Suuniste käesolevas versioonis võetakse arvesse **ELi ja valitsusväliste organisatsioonide inimõiguste** 2016. aasta **foorumi** järeldusi, milles keskendutakse piinamise ja väärkohtlemise vastasele võitlusele ning käsitletakse vajadust kompleksse käsitlusviisi järele**[17]**.

Samuti tõstetakse käesolevates suunistes esile 2017. aasta septembris tegevust alustanud **ülemaailmset piinamisvaba kaubanduse liitu**[18] – algatust, mille eestvedaja on EL koos Argentina ja Mongooliaga ning mille eesmärk on lõpetada ülemaailmne kauplemine kaupadega, mida kasutatakse piinamiseks ja surmanuhtluse täideviimiseks.

---

16 Nõukogu järeldused, milles käsitletakse õigustel põhinevat lähenemisviisi arengukoostööle, mis hõlmab kõiki inimõigusi (dok 9987/14, mai 2014).

17 „Ühiselt kõigi piinamisviiside vastu – kompleksse käsitlusviisi rakendamine piinamise ennetamiseks, keelamiseks ja ohvrite rehabiliteerimiseks kogu maailmas“, 18. ELi ja valitsusväliste organisatsioonide vaheline inimõiguste foorum, Brüssel, 1.–2. detsember 2016, http://www.omct.org/reports-and-publications/european-union/2017/04/d24281/

18 http://www.torturefreetrade.org/ .

II ELi TEGEVUS

A. Poliitikasuunised

13. EL toetab aktiivselt tööd, mida teevad selles valdkonnas ÜRO ja piirkondlikud osalejad, sealhulgas ÜRO piinamisvastane komitee, ÜRO piinamise tõkestamise allkomitee, ÜRO inimõiguste komitee, kadunuks jääma sundimist käsitlev ÜRO komisjon, piinamise tõkestamise Euroopa Komitee, piinamise tõkestamise Aafrika komitee, inimõiguste ja rahvaste õiguste Aafrika komisjon, üleameerikaline inimõiguste süsteem, ASEANi valitsustevaheline inimõiguste komisjon, samuti piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise ÜRO eriraportöör, muude ÜRO erimenetluste ja piirkondlike mehhanismide esindajad ning teised olulised osalejad, näiteks Rahvusvaheline Kriminaalkohus.

14. EL panustab proaktiivselt kehtivate piinamist ja väärkohtlemist tõkestavate rahvusvaheliste ja piirkondlike kaitsemeetmete tugevdamisse ja tõhusasse rakendamisse.

15. EL toetab mitmepoolsel tasandil tugevalt 2014. aastal käivitatud piinamisvastase konventsiooni algatust, mille eesmärk on jõuda riikidevahelise koostöö ja dialoogi kaudu 2024. aastaks piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni üleüldise ratifitseerimise ja rakendamiseni. Samuti toetab EL tööd, mida teeb ÜRO vabatahtlik fond piinamisohvrite toetamiseks.

16. ELi eesmärk on teha tõhusate piinamise ja muu väärkohtlemise vastaste meetmete võtmisel kolmandate riikidega koostööd, et tagada piinamise ja muu väärkohtlemise täielik keelustamine ning ohvrite juurdepääs rehabilitatsiooniteenustele, õigusabile ja teistele hüvitamise viisidele. Suhetes kolmandate riikidega on EL jätkuvalt seisukohal, et kõikidel riikidel on tingimusteta vajadus ja kohustus järgida asjakohaseid rahvusvahelisi õigusnorme ja standardeid, ning rõhutab sellega seoses, et rahvusvahelise õiguse kohaselt on piinamine ja muu väärkohtlemine igas olukorras täielikult keelatud. Samuti juhib EL tähelepanu inimõiguste põhielemente käsitlevatele sätetele ja peatamisklauslitele paljudes ELi ja kolmandate riikide vahelistes kahepoolsetes lepingutes, milles nõutakse inimõiguste ja põhivabaduste austamist.

17. EL teeb oma eesmärgid teatavaks oma inimõigustepoliitika lahutamatu osana ning rõhutab, et peab tähtsaks piinamise ja muu väärkohtlemise tõkestamist, eesmärgiga kaotada need kogu maailmas. Seda aluseks võttes järgib ta terviklikku ja ennetavat lähenemisviisi, mis hõlmab kõiki asjakohaseid valdkondi, sealhulgas teadlikkuse tõstmist, haridust ja koolitust, tõkestamist, järelevalvet ja vastutusele võtmist, kaitset ja õiguskaitset, sealhulgas piinamise ja muu väärkohtlemise ohvrite rehabilitatsiooni.

18. Eelkõige terrorismivastases võitluses on liikmesriigid kindlalt otsustanud täita täiel määral rahvusvahelisi kohustusi, mis keelavad piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise või karistamise ja ei luba piinamise või muu väärkohtlemise õigustamist mingisuguste erandlike asjaoludega[19]. EL julgustab kolmandaid riike integreerima piinamise ja muu väärkohtlemise vastased kaitsemeetmed oma tegevustesse ning täitma täielikult oma inimõigustealaseid rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi, sealhulgas sellistes valdkondades nagu terrorismivastane võitlus, ränne, inimkaubandus ja muud kriisiohje kontekstid, näiteks organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus.

19. Kohalikul tasandil edendab ja toetab EL inimõigustega tegelevate riiklike asutuste tööd ning piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokolli alusel loodud sõltumatute **riigi ennetusasutuste** olulist rolli.

---

19 Vt piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni artikli 2 lõige 2.

20. Samuti teeb ta tihedat koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega ning edendab nende kaasamist töösse, mille eesmärk on piinamise ja muu väärkohtlemise kaotamine.

B. Poliitilised ja rahalised vahendid

Nende eesmärkide saavutamiseks kasutab EL muu hulgas järgmisi vahendeid.

Poliitilised dialoogid

21. Piinamise küsimust tuleks käsitleda partnerriikidega peetavatel inimõigustealastel dialoogidel ja terrorismivastase võitluse dialoogidel. Lisaks käsitletakse piinamise ja muu väärkohtlemise küsimust prioriteetsena ELi ja kolmandate riikide ning piirkondlike organisatsioonide vahelistel poliitilistel dialoogidel, nii et vajaduse korral tõstatatakse see küsimus partnerriikidega toimuvas suhtluses järjepidevalt. Käsitletavate teemade hulgas peaksid olema inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi alase suutlikkuse suurendamine, sealhulgas piinamise ja muu väärkohtlemise vastane võitlus. Samuti tuleks partnerriike kutsuda üles tegelema inimõiguste teemaga oma terrorismivastases töös. Rändeteemaliste dialoogide käigus käsitleb EL muu hulgas selliseid küsimusi nagu piinamise tõkestamine, piinamise eest vastutusele võtmine, piinamisohvrite rehabiliteerimine ja teised piinamisohvritele tekitatud kahju hüvitamise viisid. Piinamise ja muu väärkohtlemise, sealhulgas seksuaalse ja soolise vägivalla vastasel võitlusel on oluline koht ka neil ELi dialoogidel, kus käsitletakse organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust.

Järelevalve, hindamine ja aruandlus

22. Oma aruannetes käsitlevad ELi delegatsioonid ja missioonide juhid väidetavaid piinamise ja muu väärkohtlemise juhtumeid juhul, kui on piisavalt alust arvata, et riigis asjaomaseid juhtumid riigis aset leidsid. Sinna juurde esitavad nad ka analüüsi piinamise või muu väärkohtlemise esinemise ning sellega võitlemiseks võetud meetmete kohta, samuti hindavad nad korrapäraselt ELi tegevuse tõhusust ja mõju. Piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni järgimisel ning Euroopa Inimõiguste Kohtu asjakohaste otsuste täitmisel ning piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee asjakohaste soovituste tõhusal rakendamisel peaks olema oma koht korrapärastes aruannetes, mida esitatakse rahvusvahelise koostöö ja muude tegevuste, nt ELi üldiste tariifsete soodustuste kavaga seotud kestliku arengu ja hea valitsemistava edendamiseks kohaldatava stimuleeriva erikorra („GSP+“) raames. Seda, milline olukord valitseb riigis seoses piinamise ja muu väärkohtlemisega, hinnatakse ka kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide aruannetes.

23. Kui ELi inimõiguste- ja demokraatiaalastes riigistrateegiates on piinamise ja muu väärkohtlemise vastane võitlus prioriteetse küsimusena ära märgitud, peab järgnema põhjalik analüüs piinamise ja muu väärkohtlemise kasutamise olukorrast asjaomases riigis ning võimalike ennetavate meetmete ja mehhanismide kindlakstegemine. Samuti tuleb määrata kindlaks võimalikud tõkestavad meetmed ja mehhanismid ning sammud, mida on vaja astuda piinamise ja muu väärkohtlemisega seonduva karistamatuse vastu võitlemise ning õiguskaitse, sealhulgas piinamisohvrite täieliku rehabiliteerimise tagamiseks. Kui piinamise ja muu väärkohtlemise vastase võitluse küsimust ei käsitleta konkreetse riigi puhul prioriteetse eesmärgina, tõstatatakse see kiireloomuliselt väidetavate piinamiste asetleidmisel selles riigis.

Demaršid ja avaldused

24. EL teeb demarše ja avaldusi, milles käsitletakse kiireloomulisi olukordi ja juhtumeid, mille puhul kutsutakse kolmandaid riike tungivalt üles võtma piinamise ja muu väärkohtlemise vastu võitlemiseks tõhusaid meetmeid, sealhulgas ennetavaid meetmeid. EL nõuab vajaduse korral teavet väidetava piinamise või muu väärkohtlemise kohta ning meetmete kohta, mida on võetud juhtumi uurimiseks ja toimepanijate vastutusele võtmiseks ning ohvritele tekitatud kahju hüvitamiseks. EL reageerib samuti juba toimunud positiivsetele arengutele.

25. Konkreetsetel, piisavalt tõendatud piinamise või muu väärkohtlemise juhtudel kutsub EL (konfidentsiaalsete või avalike demaršide kaudu) asjaomase riigi ametiasutusi tungivalt üles tagama ohvri ja muude asjaomaste isikute ohutuse, hoidma ära edasisi kuritarvitusi, esitama teavet, rakendama asjakohaseid kaitsemeetmeid ning tagama viivitamatu, tõhusa, sõltumatu ja erapooletu uurimise läbiviimise, et võtta süütegude toimepanijad vastutusele ning hõlbustada ohvritele tekitatud kahju täielikku ja tõhusat hüvitamist. Konkreetsed meetmed määratakse kindlaks iga juhtumi puhul eraldi ja need võivad moodustada osa üldisest demaršist.

26. EL võib kaaluda ka vahendeid, millega toetada ja kaitsta kohalikke organisatsioone ja inimõiguste kaitsjaid, kes on ohus, sest osalevad piinamise ja muu väärkohtlemise tõkestamises ja kaotamises ning abistavad ohvreid õiguskaitse, kaasa arvatud kahju hüvitamise taotlemisel või aitavad neile õiguskaitset või kahju hüvitamist pakkuda.

Külastused

27. Mõnel juhul võivad riiki külastavad missioonide juhid ja muud ELi kõrged ametnikud kaaluda ohus olevate inimõiguste kaitsjate ja aktivistide, sealhulgas vanglates või muudes kinnipidamisasutustes asuvate aktivistide külastamist konsulaartegevusest sõltumatult. Võttes arvesse, et sellised külastused võivad olla delikaatsed ja tundlikud, peaksid need eelistatavalt toimuma tihedas koostöös konkreetse riigi olukorda tundvate riiklike ja rahvusvaheliste ekspertide või muude tunnustatud osapooltega, et tagada kahju vältimise põhimõtte järgimine. Selliste külastuste eesmärk on teha koostööd asjaomaste koostööpartneritega, tuua esile parandamist vajavad valdkonnad ja teha kindlaks, millistes valdkondades võiks kasutada ELi tuge puuduste kõrvaldamiseks. Sellised külastused võivad hõlbustada ka piinamisvastase võitluse ekspertide ja kohalike ametnike koostööd.

Kohtuistungite vaatlemine

28. Juhul kui on alust arvata, et süüdistatavaid või tunnistajaid on piinatud või väärkoheldud, püüavad ELi delegatsioonid ja missioonide juhid saata ELi delegatsioonide ja saatkondade esindajaid vaatlejatena kohtuistungitele. Kohtuistungite vaatlemise mõju maksimeerimiseks tuleks kaaluda koormuse jagamist.

ELi koostöö mitmepoolsete organite ja mehhanismidega

29. Piinamisvastase tegevuse edendamiseks ning rahvusvaheliste ja piirkondlike õigusaktide ja põhimõtete omaksvõtmise ja nende järgimisele pühendumise tagamiseks on äärmiselt oluline teha koostööd rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonide ning nende inimõigustealaste mehhanismidega.

Euroopa Liit teeb järgmist:

- tõstatab rahvusvahelistel foorumitel, näiteks ÜROs, Euroopa Nõukogus ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioonis, aga ka suhetes selliste asjaomaste piirkondlike partneritega nagu Aafrika Liit ja üleameerikaline inimõiguste süsteem jätkuvalt piinamise ja muu väärkohtlemise teema ning kinnitab taas, et soovib ja toetab nende kaotamist. EL jätkab ÜRO ning ÜRO Peaassamblee ja Inimõiguste Nõukogu asjakohaste resolutsioonide aktiivset toetamist;
- aitab riikidel järgida inimõiguste olukorra üldise korrapärase läbivaatamise mehhanismi soovitusi ja kohustusi, mis on kooskõlas rahvusvaheliste ja piirkondlike inimõigusi käsitlevate, piinamise ja muu väärkohtlemise tõkestamise ja selle vastu võitlemisega seotud standarditega;
- toetab kõnealuse valdkonna asjakohaseid rahvusvahelisi ja piirkondlikke mehhanisme ning rõhutab vajadust, et riigid teeksid nende mehhanismidega koostööd, sealhulgas võtaksid nende soovituste alusel järelmeetmeid, ning rakendab Euroopa Nõukogu liikmesriikides artiklit 3 käsitlevaid Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid;
- piirab riikide võimalusi esitada reservatsioone selliste vahendite ja kokkulepete suhtes, mille eesmärk on edendada asjaomastes riikides piinamise ja muu väärkohtlemise vastast võitlust, ning esitab reservatsioonile vajaduse korral (kui reservatsioon on vastuolus sellise kokkuleppe eesmärkide ja taotlusega) vastuväite;

- pakub võimalusi mitme- või kahepoolseks koostööks piinamise ja muu väärkohtlemise tõkestamisel ning ohvrite õiguskaitse küsimuses;

- kohtusüsteemi tugevdamise eesmärgil toob piinamisvastase võitluse teema esile sellistes inimõigusi käsitlevates rühmades, kus osalevad nii võõrustajariik kui ka EL koos liikmesriikidega.

Kahe- ja mitmepoolne koostöö, sealhulgas rahaline toetus

30. Piinamise ja muu väärkohtlemisega võitlemine ja selle tõkestamine ning ohvrite õiguskaitse on seatud inimõiguste kaitsmiseks ja edendamiseks tehtava kahe- ja mitmepoolse koostöö (millesse on muu hulgas kaasatud ka kodanikuühiskond) prioriteediks, sealhulgas õiguse, julgeolekusektori reformi, rände ja tervise, väljendusvabaduse ning hariduse ja koolituse valdkonna koostöö prioriteediks.

31. Kõnealusele koostööle tuleks pöörata erilist tähelepanu olemasoleva, demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi raames ja sellele järgneva vahendi raames ning kõigis inimõigusi, õigusriiki ja julgeolekureformi toetavates programmides ja vahendites.

32. EL toetab muu hulgas jätkuvalt selliseid projekte, mille eesmärk on parandada õiguskaitseametnikele, sealhulgas kinnipidamisasutuste töötajatele ja teistele kinnipeetavatega töötavatele inimestele pakutavat koolitust ning samuti kinnipidamiskohtades valitsevaid tingimusi. EL toetab ka edaspidi olulisel määral piinamisohvrite rehabilitatsioonikeskusi kogu maailmas ning jälgib nende tõhusust ja mõju.

33. Samuti toetab EL üldsuse harimise ja teadlikkuse suurendamise eesmärgil näiteks rahvusvahelisel piinamisohvrite toetamise päeval (26. juuni) ja ülemaailmsel surmanuhtlusevastasel päeval (10. oktoober) korraldatavaid piinamise ja muu väärkohtlemise vastaseid kampaaniaid.

34. Sellega seoses püüab EL toetada asjaomaste siseriiklike ja rahvusvaheliste valitsusväliste organisatsioonide tööd piinamise ja muu väärkohtlemise vastases võitluses ning peab nendega pidevat dialoogi. Samuti toetab EL ka edaspidi selliste sõltumatute riigi ennetusasutuste loomist ja tõhusat toimimist, mis vastavad piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivses protokollis esitatud nõuetele ja piinamise tõkestamise allkomitee suunistele ning edendab koostoimet muude hea tavana tunnustatavate piinamisvastaste mehhanismidega.

35. Lisaks tuleks vaadata, et ELi rahastatavad piinamisvastase võitlusega seotud projektid oleksid kooskõlas muude selles valdkonnas võetavate ELi meetmetega, näiteks partnerriikidega peetava poliitilise dialoogiga, mis võib aidata kaasa nende mõju suurendamisele ja toime kiirendamisele[20].

[20] Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 09/2015 „Piinamisvastasele võitlusele ja surmanuhtluse kaotamisele eraldatud ELi toetus“, 1. soovitus („Nappe vahendeid tuleks paremini suunata“) ja 2. soovitus („Kooskõlastust muu ELi tegevusega tuleks parandada“).

III. MEETMEID KÄSITLEV OSA

36. Piinamise ja muu väärkohtlemise vastases tegevuses ergutab EL kolmandaid riike võtma muu hulgas järgmisi meetmeid ja toetab neid kõnealuste meetmete võtmisel. Need on olulised kaitsemeetmed, mida rahvusvahelised ja piirkondlikud organisatsioonid peavad piinamise ja muu väärkohtlemise vastases võitluses väga tähtsateks. Neid meetmeid tuleks käsitada omavahel seotutena ja mitte rangelt nende vastavate valdkondade piiridesse kuuluvatena. Et riigid saaksid seda probleemi tõsiselt käsitleda, on vaja kombineerida õiguslikud meetmed ja selged poliitilised sõnumid, millega kaasnevad vastutusmeetmetel tuginevad konkreetne seire ja järelmeetmed, ning täielik rehabilitatsioon ja kahju hüvitamine ohvritele. Need konkreetsed meetmed võivad aidata riiki toetada, et see saavutaks piinamise ja muu väärkohtlemise vastases võitluses püsivaid tulemusi.

37. Kõigis meetmetes tuleks arvesse võtta naisi ja erilist kaitset ja tähelepanu vajavatesse rühmadesse kuuluvaid isikuid, nagu lapsed, pagulased, varjupaigataotlejad, riigisisesed põgenikud, inimkaubanduse ohvrid ja haavatavas olukorras olevad rändajad, soo, rassi, etnilise või sotsiaalse päritolu, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, seksuaalse sättumuse või soolise identiteedi, vanuse või puude alusel diskrimineerimise ohus olevaid isikuid ning kõiki muid piinamise ja muu väärkohtlemise ohus olevaid isikuid.

1. Piinamise ja muu väärkohtlemise keelustamine

Selles jaos määratakse kindlaks konkreetsed meetmed, mille võtmist EL kolmandatelt riikidelt tungivalt nõuab, et keelustada piinamine ja muu väärkohtlemine nii õiguses kui ka poliitikas.

1.1 Piinamise ja muu väärkohtlemise keelustamine õiguses

1.1.a Rahvusvaheliste juriidiliste dokumentide, normide ja menetluste järgimine ja rakendamine

– ühineda ÜRO piinamisvastase konventsiooni ja selle fakultatiivse protokolliga, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise paktiga, Genfi konventsioonide ja nende lisaprotokollidega[21] ning asjakohaste piirkondlike juriidiliste dokumentide, muu hulgas vajaduse korral üleameerikalise konventsiooniga piinamise tõkestamiseks ja selle eest karistamiseks ning piinamise tõkestamise Euroopa konventsiooniga (need allkirjastada, ratifitseerida) ning need rakendada; kaaluda ühinemist kõigi isikute kaitsmist kadunuks jääma sundimise eest käsitleva rahvusvahelise konventsiooniga[22]; võtta vastu ja rakendada Robben Islandi suunised piinamise tõkestamise ja keelustamise kohta Aafrikas;

– rakendada ÜRO kinnipeetavate kohtlemise standardsed miinimumnõuded (Nelson Mandela normid); Euroopa Nõukogu Euroopa vanglaeeskirjad ja Euroopa Nõukogu piinamise tõkestamise komitee standardid ja soovitused; ÜRO standardsed miinimumreegleid alaealiste kriminaalmenetluse kohta (Pekingi reeglid); ÜRO nõuded, mis käsitlevad naisvangide kohtlemist ja naiskurjategijatele määratavaid vabadusekaotuseta karistusi (Bangkoki reeglid); ning muud asjakohased rahvusvahelised või piirkondlikud normid või põhimõtted;

– tühistada reservatsioonid, mis on vastuolus ÜRO piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooniga, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise paktiga, kõigi isikute kaitsmist kadunuks jääma sundimise eest käsitleva rahvusvahelise konventsiooniga ja muude asjakohaste lepingute eesmärkide ja taotlusega;

– kaaluda muude reservatsioonide tühistamist, mis on tehtud ÜRO piinamise ja muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti, kõigi isikute kaitsmist kadunuks jääma sundimise eest käsitleva rahvusvahelise konventsiooni ja muude asjakohaste lepingute suhtes;

---

[21] Genfi konventsioonid (1949) ja nende lisaprotokollid moodustavad rahvusvahelise humanitaarõiguse tuuma, millega reguleeritakse relvakonfliktide läbiviimist ja püütakse piirata nende mõju.

[22] Kõigi isikute kaitsmist kadunuks jääma sundimise eest käsitleva rahvusvahelise konventsiooni artiklis 2 („Kadunuks jääma sundimine“) osutatakse vahistamisele, kinnipidamisele röövimisele või muul viisil vabaduse võtmisele riigi esindaja või riigi korraldusel, toetusel või nõusolekul tegutsevate isikute või rühmade poolt, millele järgneb keeldumine tunnistada vabaduse võtmist või kadunud isiku saatuse või asukoha varjamine, mille tõttu ei ole võimalik sellele isikule kaitset pakkuda.

– võimaldada esitada individuaalseid ja riikidevahelisi kaebusi ÜRO piinamise ja muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni, kõigi isikute kaitsmist kadunuks jääma sundimise eest käsitleva rahvusvahelise konventsiooni, kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti, naiste diskrimineerimise likvideerimise konventsiooni ning muude asjakohaste dokumentide alusel;

– ühineda Rahvusvahelise Kriminaalkohtu statuudiga (see allkirjastada, ratifitseerida);

– võtta arvesse rahvusvaheliste ja piirkondlike inimõigustega tegelevate organite nõudeid ajutiste kaitsemeetmete rakendamiseks ning nende otsuseid ja soovitusi;

– teha koostööd ÜRO piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise eriraportööriga ning kõigi muude asjakohaste ÜRO erimenetluste esindajatega;

– võtta arvesse ÜRO piinamise ja muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni üldiseid märkuseid;

– teha koostööd ÜRO piinamisvastase komitee, inimõiguste komitee, piinamise tõkestamise allkomitee ja teiste asjaomaste ÜRO lepingu järelevalveorganitega, muu hulgas ÜRO lepingu järelevalveorganite järelduste ja seisukohtade rakendamisel ja nende suhtes järelmeetmete võtmisel, ning anda nõusolek piinamise tõkestamise allkomitee külastuste aruannete avaldamiseks;

– tagada veel surmanuhtlust rakendatavates riikides surmanuhtluse kaotamiseks kõigi hukkamiste suhtes moratooriumi kehtestamine;[23]

– teha vajaduse korral koostööd Euroopa Nõukogu asjakohaste mehhanismidega, eelkõige:

  ▪ täita Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused ja kohtuotsused

  ▪ teha igakülgset koostööd Euroopa Nõukogu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komiteega külastuste raames, rakendada tõhusalt selle soovitused, lubada avaldada kõnealuse komitee tehtavate külastuste aruanded, mis ei ole avalikud, ja kaaluda menetluse vastuvõtmist selle komitee tulevaste vastavatesse riikidesse tehtavaid külastusi käsitlevate aruannete automaatseks avaldamiseks;

---

[23] Vt 17. detsembril 2018 vastu võetud ÜRO Peaassamblee resolutsioon 73/175 surmanuhtluse kasutamise moratooriumi kohta ning ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu resolutsioon 1984/50.
Piinamisvastane komitee on osalisriikide aruandeid läbi vaadates korduvalt osutanud surmanuhtluse jätkuvale kasutamisele kui mureküsimusele. Komitee tervitas surmanuhtluse kaotamist ja samme surmanuhtluse kaotamise suunas mitmes riigis ning kutsus riike üles ratifitseerima kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti teise fakultatiivse protokolli.

– teha koostööd asjaomaste piirkondlike inimõigustega tegelevate organite ja mehhanismidega nagu piinamise tõkestamise Aafrika komitee, üleameerikaline inimõiguste süsteem, Aasia ja Vaikse ookeani riikide inimõiguste kaitse institutsioonide foorum ja teised;

1.1.b Riigi õigusaktid

– tagada, et igasugune piinamine, sealhulgas selle katse, sellele kaasaaitamine ja selles osalemine, on riigi kriminaalõiguse kohaselt kuritegu ning et selliste tegude eest määratakse asjakohaseid hoiatavaid karistusi;

– tunnistada kehtetuks iga õigusakt, mis oma eesmärgina või tagajärjena lubab või soodustab mis tahes vormis piinamist ja muud väärkohtlemist, või neid muuta;

– tagada kõigil juhtudel, et üheski menetluses ei saa kasutada piinamise või muu väärkohtlemise tulemusena saadud ütlust, ülestunnistust või muud tõendit;

– keelustada mis tahes viisil kehaline karistamine;

– tagada, et piinamist või muud väärkohtlemist ei õigustata erakorraliste asjaoludega, sealhulgas sõjaseisukorra või sõjaohuga, riigisisese poliitilise ebastabiilsuse või muu hädaolukorraga;

– tagada, et riigi õigusaktidega keelustatakse täielikult isiku sunniviisiline üleandmine teisele riigile, territooriumile või kohale (sealhulgas tema päritoluriigile), kui on piisavalt alust arvata, et teda võidakse seal piinata või muul moel väärkohelda, või kui on oht, et ta võidakse sealt sellisesse riiki edasi saata; samuti tagada sellise otsuse tõhusa, sõltumatu ja erapooletu läbivaatamise võimalus;

– tagada, et piinamist või muud väärkohtlemist ei õigustataks kõrgema ametniku või avaliku võimu kandja mis tahes korraldusega;

– tagada, et õiguskaitsetöötajaid ja sõjaväelasi ning meditsiini- ja muude asjakohaste erialade töötajaid ei karistata piinamiseks või muuks väärkohtlemiseks kvalifitseeruva teo toimepanekuks antud korralduste täitmisest keeldumise eest;

– tagada, et riigi õiguses on sätestatud ohvrite õigus kaitsele;

– tagada, et riigi õigusaktides on sätestatud mõiste „ohver“ määratlus kooskõlas rahvusvaheliste standarditega ja ohvrite õigus õiguskaitsele, sealhulgas tõhusale õiguskaitsevahendile ja hüvitamisele (tagastamine, kompensatsioon, rehabiliteerimine, heastamine ja tegevuse mittekordumise tagamine).

1.2 Piinamise ja muu väärkohtlemise täieliku keelustamise taaskinnitamine <u>poliitika kujundamisel</u>

– mõista kõige kõrgemal tasandil hukka kõik piinamise ja muu väärkohtlemise vormid;

– tugevdada inimõiguste edendamise ja kaitse eest vastutavate riigiasutuste rolli ja volitusi piinamisvastases võitluses, luua riiklikud asutused piinamise vältimiseks (riiklikud ennetusasutused) ning kaaluda selliste sõltumatute riiklike asutuste (nt inimõiguste ombudsmanid või inimõiguste komisjonid) loomist ja toimimist ning vajaduse korral tugevdamist, mis suudavad tõhusalt tegeleda piinamise ja muu väärkohtlemise probleemiga;

– tagada, et austatakse kohtunike, prokuröride ja advokaatide üliolulist osa piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastases võitluses, sealhulgas omavolilise kinnipidamise, nõuetekohaste menetluslike tagatiste ja õiglase kohtuliku arutamise standardite osas, ning kõnealuste süütegude toimepanijate kohtu alla andmisel;

– võtta tõhusaid meetmeid korruptsiooni vastu võitlemiseks õigusemõistmises, luua nõuetekohased õigusabiprogrammid (mida rahastatakse piisavalt) ning lasta valida, koolitada ja sobivalt tasustada piisaval arvul kohtunikke ja prokuröre;

– võtta tõhusaid meetmeid mis tahes liiki ebaseadusliku sekkumise, näiteks kohtunike, prokuröride ja advokaatide ähvardamise, ahistamise, neile altkäemaksu andmise, hirmutamise ja ründamise ärahoidmiseks ning sellise tegevuse vastu võitlemiseks ning tagada iga sellise sekkumise viivitamatu tõhus, sõltumatu ja erapooletu uurimine, et anda selle eest vastutavad isikud kohtu alla;

– suurendada kolmandate riikide teadlikkust **piinamisvaba kaubanduse liidust**[24], mille põhieesmärk on lõpetada kauplemine kaupadega, mida kasutatakse piinamiseks ja surmanuhtluse täideviimiseks, eesmärgiga suurendada osalevate riikide arvu. See ELi õigusest[25] inspireeritud algatus, mille kaastoetajad on Argentina ja Mongoolia, on ülemaailmne jõupingutus riikide poolt, kes on võtnud endale kohustuse rakendada tõhusaid meetmeid, et takistada, piirata ja keelata selliste kaupadega kauplemist, mis on mõeldud või mida võidakse kasutada surmanuhtluse täideviimiseks ja piinamiseks.

2. Piinamise ja muu väärkohtlemise tõkestamine

38. EL peaks riike ergutama, et nad võtaksid tõhusad seadusandlikud, halduslikud, kohtulikud ja muud meetmed piinamise ja muu väärkohtlemise toimepaneku tõkestamiseks kogu nende jurisdiktsiooni alla kuuluval territooriumil. Käesolevas jaos määratakse kindlaks konkreetsed meetmed, mida EL soovitab kolmandatel riikidel tungivalt võtta, et tagada kinnipeetute kaitsemeetmed ning tõhus kaebuste esitamise mehhanism koos kinnipidamise seire- ja järelevalvemehhanismidega.

2.1 Kinnipidamisega seotud kaitsemeetmete ja menetluste järgimine

– järgida piinamise ja muu väärkohtlemise vastaseid õiguslikke ja menetluslikke kaitsetagatisi ning tagada, et õiguskaitseametnike poolt kinni peetavaid isikuid teavitatakse viivitamata oma õigustest, neile antakse juurdepääs sõltumatutele juristidele ja arstidele ning tagatakse õigus nendega konfidentsiaalselt suhelda, et neile isikutele antakse võimalus teavitada viivitamata oma sugulasi ja teisi asjaomaseid kolmandaid isikuid nende kinnipidamise asjaolust ja kohast, samuti edaspidistest üleviimistest, ning et nad viiakse pärast vahi alla võtmist viivitamata kohtu ette;

– keelustada salajased kinnipidamiskohad, tagades, et kõiki vabadusest ilmajäetud isikuid hoitakse ametlikult tunnustatud kinnipidamiskohtades ning nende asukoht on teada eelkõige nende pereliikmetele ja õigusnõustajale;

---

[24] Piinamisvaba kaubanduse liit loodi 2017. aasta septembris tulenevalt poliitilisest deklaratsioonist, millele on alla kirjutanud EL (keda esindas volinik Malmström) ja 58 riiki ÜRO Peaassamblee raames (http://www.torturefreetrade.org/).

[25] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. jaanuari 2019. aasta määrus (EL) 2019/125, mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muuks julmaks, ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks või karistamiseks (kodifitseeritud). Sellega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1236/2005 ja selle hilisemad muudatused.

– tagada kinnipidamise aega ja kohta, kinnipeetud isikute tuvastamist ja nende tervislikku seisundit kirjeldavate ametlike dokumentide säilitamine;

– tagada, et kinnipidamise ja küsitlemisega seotud menetlused on kooskõlas asjakohaste rahvusvaheliste ja piirkondlike standarditega, kaasa arvatud kinnipeetavate õigusega lasta oma kaitsjal igasuguse küsitlemise ajal kohal viibida;

– tagada, et võetakse edasisi meetmeid kõigi küsitlemisepisoodide jälgimiseks, muu hulgas video- ja audiosalvestiste abil;[26]

– tagada, et vanglates ja muudes karistusasutustes kinnipidamise tingimused on kooskõlas rahvusvaheliste ja piirkondlike standarditega, näiteks Nelson Mandela normidega (muudetud ÜRO kinnipeetavate kohtlemise standardsed miinimumnõuded),[27] ÜRO miinimumnõuetega alaealiste kriminaalmenetluse kohta (Pekingi nõuded); ÜRO nõuetega, mis käsitlevad naisvangide kohtlemist ja naiskurjategijatele määratavaid vabadusekaotuseta karistusi (Bangkoki nõuded); Aafrikat puudutavate kinnipidamise, politseis vahi all pidamise ja kohtueelse kinnipidamise suunistega (Luanda suunised) ning vajaduse korral Euroopa vanglaeeskirjadega, Euroopa nõuetega alaealiste kohta, kelle suhtes kohaldatakse sanktsioone või meetmeid, ning piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee kehtestatud standarditega;

– kehtestada ja rakendada standardid ja meetmed, et tõhusalt kaitsta politseis vahi all peetavaid isikuid, kinnipeetud sisserändajaid, eelvangistuses olevaid ja süüdimõistetud kinnipeetavaid, tervishoiuasutustes vabadusest ilma jäetud isikuid ja diskrimineerimise ohus olevaid isikuid, sealhulgas naisi, lapsi ja puudega isikuid, rassi, etnilise või sotsiaalse päritolu, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude arvamuste, seksuaalse sättumuse või soolise identiteedi alusel diskrimineerimise ohus olevaid isikuid, inimkaubanduse ohvreid ning teisi piinamise ja muu väärkohtlemise eest erikaitset vajavaid isikuid;

---

[26] Vt piinamise eriraportööri külastust käsitlevat aruannet: Hispaania, ÜRO dokument E/CN.4/2004/56/Add.2 (2004), punkt 68; Aafrikat puudutavad kinnipidamise, politseis vahi all pidamise ja kohtueelse kinnipidamise suunised (2014), suunise 9 alapunkt e.

[27] Eelkõige füüsiline seisund, eri kategooriasse kuuluvate vangide eraldamine, sanitaartingimused, hügieen, rõivad, toit ja jook, arstiabi, kontakt välismaailmaga, distsiplinaarmeetmete reguleerimine.

– tagada, et piinamises süüdi mõistetud või süüdistatav isik ei ole hiljem kaasatud isiku, kellelt on võetud vabadus, vahi all pidamisse või ülekuulamisse või muudesse tema puhul tehtavatesse toimingutesse; ning tagada, et piinamises kahtlustatavate isikute puhul viiakse läbi uurimine ja nad võetakse viivitamata vastutusele;

– tagada, et kinnipidamiskohtades töötavate õiguskaitsetöötajate ja muude töötajate koolitusprogrammid hõlmavad piinamise ja muu väärkohtlemise täieliku keelustamise alast koolitust, mille raames käsitletakse ka inimõigustega kooskõlas olevaid uurimismeetodeid, naistevastase vägivalla tõkestamise, uurimise ja selle eest vastutusele võtmise alast koolitust, lapse õiguste ja puudega inimeste õiguste alast koolitust ning igasuguse diskrimineerimise, muu hulgas sellistel alustel nagu sugu, usutunnistus või veendumused, rass ja seksuaalne sättumus või sooline identiteet toimuva diskrimineerimise vastu võitlemise alast koolitust;

2.2 Tõhusate ja turvaliste <u>kaebuse esitamise mehhanismide</u> kehtestamine

– luua piinamise või muu väärkohtlemise ohvritele turvalised kanalid kaebuste esitamiseks selgelt määratud asututele ning tagada, et on kättesaadavad kohtulikud ja muud õiguskaitsevahendid, mis võimaldavad isikutel, kellelt on võetud vabadus, lasta oma kaebused viivitamata ja erapooletult läbi vaadata;

– võtta tõhusaid meetmeid kaebuste esitajate kaitsmiseks kättemaksu, hirmutamise või muu negatiivse tagajärje eest, mis on tingitud kaebuse esitamisest;

– kehtestada sõltumatud ja tõhusad siseriiklikud menetlused uurimaks kaebusi politsei, vanglapersonali või muude ametnike suhtes, keda kahtlustatakse kinnipeetavate piinamises või muus väärkohtlemises, olenemata sellest, kus see on toimunud, eelistatavalt kooskõlas Istanbuli protokolliga, sealhulgas nendel juhtudel, kui on alust arvata, et sellised juhtumid on esinenud, isegi kui asjaomane ohver ei ole ametlikku kaebust esitanud, ning tagada, et kõnealuste menetluste puhul võetakse vajaduse korral piisavalt arvesse ohvri sugu ja lapsohvrite vajadusi;

– koolitada õiguskaitsetöötajaid, sõjaväelasi ja kõiki isikuid, kes tegelevad vabadusest ilmajäetud isikutega, ning samuti nii tsiviilvaldkonna kui ka sõjaväe tervishoiutöötajaid järgima asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid piinamise ja muu väärkohtemise tõkestamiseks;

– teha võimalikuks ja tagada teadlikkus viisidest, kuidas teatada kolmandate isikute poolt toime pandud piinamise või muu väärkohtlemise kahtlusest.

2.3 Tõhusate kinnipidamise seire- ja järelevalvemehhanismide võimaldamine

– tagada, et sise- ja väliskontrolli läbiviimiseks on kinnipidamiskohtade kontrollimise ja külastamise jaoks loodud erapooletud mehhanismid;

– luua, määrata või hoida alles ja edendada sõltumatuid ja tõhusaid mehhanisme, millel on asjakohased valdkonnaülesed teadmised, et teha tõhusaid ja etteteatamata kontrollkülastusi kõikidesse kinnipidamiskohtadesse, et hoida ära piinamise või muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise juhtumid; tagada, et õigusraamistik võimaldab neid külastusi korraldada ning nende läbiviimiseks antakse seaduse alusel ja reaalselt piiranguteta juurdepääs kõigile kohtadele ja isikutele ning kogu teabele; tagada, et kohti, kus viibivad kinnipeetud isikud, teavitatakse nende kohustusest anda juurdepääs oma valdustele, et rääkida eraviisiliselt iga kinnipeetava ja töötajaga, ning tagada, et nende mehhanismide esindajatega rääkivaid isikuid ei ähvarda mingi kättemaks;

– ergutada kõiki riike ratifitseerima piinamisvastase konventsiooni fakultatiivne protokoll ja looma **riigi ennetusasutused**[28]. Tagada, et need riigi ennetusasutused on täielikult sõltumatud, varustatud piisavate vahenditega ja nende töötajad saavad nõuetekohast koolitust, et nad saaksid tegutseda vastavalt piinamisvastase konventsiooni fakultatiivse protokolli kohasele mandaadile;

[28] Vt ÜRO piinamisvastase konventsiooni fakultatiivse protokolli artiklid 17–23; ÜRO dokument CAT/OP/12/5 (2010), riigi ennetusasutuste alased suunised on kättesaadavad järgmisel veebisaidil: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT/OP/12/5&Lang=en.

– võimaldada kodanikuühiskonna ja muude sõltumatute asutuste, näiteks riigi ennetusasutuste, inimõigustega tegelevate riiklike organite ja ombudsmanide esindajatel, kellel on õigus suhelda konfidentsiaalselt iga nende poolt valitud isikuga, külastada kohti, kus hoitakse või võidakse hoida kinnipeetavaid, ja teha nende mehhanismidega täielikku koostööd;

– pidada sisukat dialoogi sõltumatute seiremehhanismidega ja rakendada nende soovitusi.

3. Karistamatuse vastu võitlemine

39. Vastutuse edendamine ja võitlus karistamatuse vastu on vajalik selleks, et tagada õiguslike kaitsemeetmete rakendamine ja täielik järgimine. See on osa riigi kohustusest kaitsta kõiki tema jurisdiktsiooni all olevaid elanikke, sealhulgas kõige haavatavamatesse rühmadesse kuuluvaid inimesi. Konkreetsed meetmed, mille võtmist EL kolmandatelt riikidelt tungivalt nõuab, on muu hulgas järgmised:

   – võimaldada kohtutel täita oma ülesandeid sõltumatult, erapooletult ja professionaalselt;

   – tuua kõik riigi jurisdiktsiooni alla kuuluvad ja ükskõik kus maailmas toime pandud piinamises kahtlustatavad isikud kohtumõistmiseks rahvusvahelistele õiglase kohtumõistmise normidele vastava kohtu ette, kus ei kohaldata surmanuhtlust, kui isikut ei anta kohtumõistmiseks välja teise riiki, kus need tagatised kehtivad;

   – viia läbi kiired, erapooletud, sõltumatud ja tulemuslikud uurimised, kui on alust arvata, et piinamine on toime pandud (*ex officio*), ja dokumenteerida rikkumised, eelistatavalt vastavalt Istanbuli protokollile ja selle lisatud põhimõtetele; tagada, et alati, kui sureb vahi all hoitud isik, viiakse läbi sõltumatu uurimine;

– tagada, et siseriiklikus õiguses on sätestatud väärkohtlemise teatamise kohustus, asjakohased sanktsioonid teatamata jätmise korral ja meetmed väärkohtlemisest teatanud isikute kaitseks;[29]

– tagada, et ühegi piinamisjuhtumi puhul ei kohaldata amnestiat, puutumatust, hagi esitamise tähtaega või aegumist;

– tagada, et ükski asutus ega ametnik ei nõuaks, taotleks, lubaks ega aktsepteeriks mis tahes sanktsiooni või muu piirangu kehtestamist kinnipeetava või mõne isiku või organisatsiooni suhtes selle tõttu, et nad on olnud ühenduses riigi või rahvusvahelise järelevalve- või ennetusasutusega;

– tagada kohtunike, prokuröride ja advokaatide koolitamine asjakohaste rahvusvaheliste, piirkondlike ja riiklike standardite osas;

– tagada kõikidele töötajatele, muu hulgas tervishoiutöötajatele, koolitus ja teadlikkuse suurendamine selle kohta, kuidas teavet anda ja uurimisele kaasa aidata, sealhulgas piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise juhtumite tõhusa uurimise ja dokumenteerimise suuniste (Istanbuli protokoll) kasutamise kohta, et dokumenteerida piinamist või muud väärkohtlemist;

– tagada, et tervishoiutöötajad ei osale mingil juhul isikute karmides ülekuulamistes või muus väärkohtlemises, et jälgida või pikendada valu ja kannatusi;

– tugevdada riikide suutlikkust ennetada kõige raskemaid rahvusvahelisi kuritegusid ja neile reageerida, parandades koostööd riikide õigusasutuste ja Rahvusvahelise Kriminaalkohtu vahel.

[29] Vt näiteks õiguskaitseametnike käitumisjuhend, mis võeti vastu ÜRO Peaassamblee 17. detsembri 1979. aasta resolutsiooniga.

4. Ohvrite õiguskaitse, kaasa arvatud rehabilitatsioon

40. Riik on kohustatud tagama piinamise ohvrite õiguskaitse.[30] Õiguskaitse hõlmab nii kahju hüvitamist (tagastamine, kompensatsioon, rehabilitatsioon, heastamine ja tegevuse mittekordumise tagamine) kui ka menetlusi, millega on võimalik tagada, et ohvrid saavad hüvitust ja et vastutavad isikud võetakse vastutusele. Konkreetsed meetmed, mille võtmist selles valdkonnas EL kolmandatelt riikidelt tungivalt nõuab, on muu hulgas järgmised:

– tagada, et piinamise või muu väärkohtlemise ohvriks langenud isikud saaksid õiguskaitset, sealhulgas tõhusat kaitset ja hüvitamist (kaasa arvatud tagastamine, kompensatsioon, rehabilitatsioon, heastamine ja tegevuse mittekordumise tagamine);

– tagada, et on garanteeritud õigus hüvitamisele, olenemata teo toimepanija suhtes algatatud uurimise või kriminaalmenetluse algatamisest ja/või selle edukast lõpuleviimisest. Kahju hüvitamine peab olema kättesaadav olenemata teo toimepanija tuvastamisest, kinnipidamisest, temaga seotud uurimisest, talle süüdistuse esitamisest või tema süüdimõistmisest;

– tagada, et õigus õiguskaitsele kehtib ka kollektiivse kahju korral ning et kollektiivselt kahju kannatanud kogukondade puhul toimub kollektiivne hüvitamine vastavalt kahju olemuse põhjalikule hindamisele ja selle mõju ulatusele ning asjaomaste isikute erivajadustele;

– et kõrvaldada tõkked, mis takistavad juurdepääsu õiguskaitsele seksuaalse ja soolise vägivalla korral, on vaja spetsiaalseid õiguskaitsemeetmeid. Nende hulka võivad kuuluda näiteks igasuguse seksuaalse ja soolise vägivalla kriminaliseerimine; seksuaalse ja soolise vägivalla põhjuste ja tagajärgede kindlakstegemine ning kõigi vajalike meetmete võtmine selle tõkestamiseks ja likvideerimiseks; tõhusate ja kättesaadavate hüvitusprogrammide loomine, tagades ohvrite osalemise selliste programmide kavandamisel; täieulatuslikele tervishoiuteenustele, sealhulgas füüsilisele rehabilitatsioonile, psühholoogilisele ja psühhosotsiaalsele toele ning sotsiaal-majanduslikule toetusele, takistamatu ja korrapärase juurdepääsu võimaldamine;

[30] Vt ÜRO piinamisvastase konventsiooni artikkel 14 ja ÜRO piinamisvastase komitee üldine märkus nr 3 artikli 14 kohta.

– tagada, et piinamise ohvritele ja nende perekondadele on kättesaadav terviklik rehabilitatsioon, sealhulgas meditsiinilised, psühholoogilised, sotsiaalsed ja muud meetmed, mida pakutakse võimalikult kiiresti pärast piinamise asetleidmist, ilma et ohvritel oleks vaja kasutada õiguskaitsevahendeid; ning tagada, et rehabilitatsioon on asjakohane ja kättesaadav ning seda pakutakse viisil, mis tagab ohvrite, nende perede ja hooldajate turvalisuse ja isikupuutumatuse;

– teha kindlaks isikud või rühmad, kellel on suurem oht sattuda piinamise või muu väärkohtlemise ohvriks, ja võtta neid isikuid või rühmi arvesse ning tagada, et õiguskaitse kättesaadavuse, sealhulgas rehabilitatsiooni osas neid ei diskrimineerita;

– tagada, et tervishoiutöötajate koolitusprogrammid hõlmavad koolitust ohvrite rehabilitatsiooni kohta;

– tagada, et õiguskaitsetöötajate ja kohtute koolitusprogrammides käsitletakse piinamisohvrite õigust rehabilitatsioonile ja muud laadi õiguskaitset ning selle saamise võimalusi;

– tagada, et kohtumeditsiinilisi lahkamisi viivad vastavalt Istanbuli protokollile ja muudele rahvusvaheliselt tunnustatud standarditele läbi väljaõppinud kohtumeditsiini spetsialistid; ning et nendele standarditele vastavate sõltumatute ekspertide kohtuekspertiisiakte tunnustatakse kohtumenetluses kehtivate tõenditena;

– viia kinnipeetavate kõigi tõsiste vigastuste ja surmajuhtumite korral läbi nõuetekohane kohtumeditsiiniline ekspertiis;

– tagada, et piinamise või muu väärkohtlemise ohvrid, tunnistajad, nende pereliikmed ja kogukondade liikmed, piinamise juhtumeid dokumenteerivad või nendest teatavad inimõiguste kaitsjad, uurijad, juristid, tervishoiutöötajad, järelevalveorganid ja kõik muud isikud või institutsioonid, kes abistavad ohvreid õiguskaitse saamisel, on kaitstud vägivalla, vägivalla ähvarduste ja igasuguse muu hirmutamise ja survestamise eest;

– võimaldada tervishoiutöötajatel väidetavate piinamise ja muu väärkohtlemise juhtumite kohta aruannete koostamisel, kinnipeetavate isikute ravimisel ja ohvritele rehabilitatsiooniteenuste osutamisel töötada sõltumatult ja konfidentsiaalselt;

– kaitsta arste, kohtueksperte ja muid tervishoiutöötajaid survestamise eest, kui nad teatavad piinamise või muu väärkohtlemise juhtumitest või osutavad ohvritele rehabilitatsiooniteenuseid, näiteks võimaldades neil teatada väärkohtlemise juhtumitest vastutavale organile väljaspool vahetut jurisdiktsiooni või teatada neist juhtumitest asjaomaste isikute tuvastamist mitte võimaldaval viisil[31].

[31] Istanbuli protokoll, punkt 73.

IV. LISAD

I lisa – asjakohaste dokumentide loetelu

– ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon

– kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt ja selle kaks fakultatiivset protokolli

– ÜRO piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastane konventsioon ning selle fakultatiivne protokoll

– ÜRO lapse õiguste konventsioon ja selle kaks fakultatiivset protokolli

– ÜRO rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvaheline konventsioon

– ÜRO konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta ja selle fakultatiivprotokoll

– ÜRO kõigi isikute kaitsmist kadunuks jääma sundimise eest käsitlev rahvusvaheline konventsioon

– ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon ja selle fakultatiivprotokoll

– Rahvusvahelise Kriminaalkohtu Rooma statuut

– neli ÜRO 12. augusti 1949. aasta Genfi konventsiooni ja nende protokollid ning samuti rahvusvahelise humanitaarõiguse tavareeglid

– ÜRO deklaratsioon kõigi isikute piinamise ja muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise või karistamise eest kaitsmise kohta

– ÜRO deklaratsioon naistevastase vägivalla kaotamise kohta

– ÜRO pagulasseisundi konventsioon ja protokoll

– ÜRO deklaratsioon kõigi isikute kõigi isikute kaitsmise kohta kadunuks jääma sundimise eest

– ÜRO põhimõtted kohtuväliste, lihtmenetluse korras toimuvate ja meelevaldsete hukkamiste efektiivse tõkestamise ja uurimise kohta

– ÜRO kinnipeetavate kohtlemise standardsed miinimumnõuded (Nelson Mandela normid)

– ÜRO aluspõhimõtted vangide kohtlemise kohta

– ÜRO põhimõtted mis tahes viisil kinnipeetavate või vangistatud isikute kaitsmise kohta

– ÜRO reeglid kinnipidamiskohas viibivate alaealiste kaitse kohta

– ÜRO reeglid, mis käsitlevad naisvangide kohtlemist ja naiskurjategijatele määratavaid vabadusekaotuseta karistusi (Bangkoki reeglid)

– ÜRO kuritegude ja võimu kuritarvitamise ohvrite õiguste tagamise aluspõhimõtete deklaratsioon

– ÜRO aluspõhimõtted kohtuvõimu sõltumatuse kohta

– ÜRO aluspõhimõtted advokaatide rolli kohta

– ÜRO prokuröride rolli suunised

– ÜRO standardsed miinimumnõuded mittevabaduskaotuslike meetmete kohta (nn Tokyo reeglid)

– ÜRO õiguskaitsetöötajate käitumiskoodeks

– ÜRO aluspõhimõtted jõu ja tulirelvade kasutamise kohta õiguskaitsetöötajate poolt

– ÜRO põhimõtted meditsiinieetika standardite järgimiseks tervishoiutöötajate ja eelkõige arstide poolt, kaitsmaks vange ja kinnipeetavaid piinamise ning muude julmade, ebainimlike ja inimväärikust alandavate kohtlemis- või karistamisviiside eest

– ÜRO aluspõhimõtted ja suunised, mis käsitlevad rahvusvahelise inimõigustealase õiguse ränkade rikkumiste ja rahvusvahelise humanitaarõiguse raskete rikkumiste ohvrite õigust õiguskaitsevahendile ja heastamisele

– piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise tõhusa uurimise ja dokumenteerimise põhimõtted (Istanbuli protokoll), mis on lisatud ÜRO inimõiguste komisjoni resolutsioonile 2000/43

– kaitsemeetmed, millega tagatakse surmamõistetute õiguste kaitse (ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu resolutsioon 1984/50)

– Viini deklaratsioon ja tegevuskava

– ÜRO piinamisvastase komitee üldised märkused, eelkõige märkus nr 4 artikli 3 kohta, märkus nr 2 artikli 2 kohta ja märkus nr 3 artikli 14 kohta

– ÜRO inimõiguste komitee poolt kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti alusel tehtud üldised märkused, eelkõige märkus nr 20 artikli 7 kohta, märkus nr 21 artikli 10 kohta, märkus nr 29 artikli 4 kohta ja märkus nr 31 osalisriikidele pandud üldise juriidilise kohustuse kohta

– Euroopa Liidu põhiõiguste harta, eelkõige selle artikkel 4 ja artikli 19 lõige 2

– Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. novembri 2016. aasta määrus (EL) 2016/2134, mis käsitleb kauplemist teatavate kaupadega, mida on võimalik kasutada surmanuhtluse täideviimiseks, piinamiseks või muul julmal, ebainimlikul või alandaval moel kohtlemiseks või karistamiseks

– ELi relvaekspordi toimimisjuhend

– Euroopa Nõukogu inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ja selle protokollid nr 6 ja 13 ning Euroopa Inimõiguste Kohtu asjaomane kohtupraktika

– Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon

– Euroopa Nõukogu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa konventsioon ning samuti piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee soovitused

– Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastu võitlemise konventsioon (CETS nr) 197

– Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon (CETS nr 210

– Euroopa Nõukogu standardid täiskasvanutele ettenähtud psühhiaatriaasutustes kasutatavate ohjeldusmeetmete kohta

– inimõiguste ja rahvaste õiguste Aafrika harta ja selle protokoll (Maputo protokoll)

– lapse õiguste ja heaolu Aafrika harta

– suunised ja meetmed piinamise ja muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise või karistamise keelustamiseks ja tõkestamiseks Aafrikas (Robben Islandi suunised)

– Aafrikat puudutavad kinnipidamise, politseis vahi all pidamise ja kohtueelse kinnipidamise suunised (Luanda suunised)

– inimõiguste Ameerika konventsioon

– üleameerikaline konventsioon piinamise tõkestamiseks ja selle eest karistamiseks

– üleameerikaline konventsioon isikute pealesunnitud kadumise kohta

– naiste vastu suunatud vägivalla ennetamise, selle eest karistamise ja selle lõpetamise Ameerika konventsioon

– vabadusest ilmajäetud isikute kaitsmise põhimõtted ja parimad tavad Ameerikas